

ENGEL"İZ"

*Merve Şeymanur YEGEN**

Bak..."Hayaller içinde gün görmeye bak. Saklı kalan güne can vermeye bak. Parıldayıp duran insanlara bak. Kendi düşlerine, düşmanlara bak¹." Var olmaya, yaşamaya, umudu kucaklamaya bak... Bir isyanın bayrağını çeker gibi sahici cesur bir medeniyeti kucaklar gibi, içinde yükselen amansız hızda nefeslerin sesini duyurmak ister gibi, bir gücün fitilini ateşler gibi, ayaklarını yerlere vurmak ve vurduğu yerden filizlenerek ayağa kalkmak gibi... Gibi olmanın azmiyle bak... Gövdesine yaslı hür ömrüne yaşayan bir çınar gibi bak! Bak aynana, kırılmadan dağılmış aynana! Bak yanına, yalnızlığının yanında olanlara! Bak insanların koyduğu pürüzlere, dikizlere, geçmezlere... Bak! "Bakmak ne ola ki?" suali çırpınırken içinde umudun istidadıyla bak! Bakmak ne ola ki? Bakmak yalnız bize mi ait ola ki?

Bakmak? Gören göz... Görmek için mi? Görmek niçin ki? Bakmak görmek için mi? Görmek bakmak içkisiyle mi? Bakanlar, bakarlar, bakıp göz kaçırınlar, yandan bakanlar, bakmaktan kaçınlar, görmekten kaçınlar, gören gözde bilinçli görmezler, duyan kulakta bilinçli duymazlar, ya bakarlar ya bakmazlar, öyle bir bakarlar, buraya bakarlar ve reklamlar... Bakmak eylemi... TDK'ce 17 tanım: "bakışı bir şey üzerine çevirmek, bir şeyin yüzü bir yöne doğru olmak, bir şeyin gelişmesi veya iyi bir durumda kalması için emek vermek; esermek, geçindirmek, bir iş birinden beklenmek, hastayı muayene etmek, tedavi etmek için ilgilenmek, görüp incelemek, kontrol etmek, bir işi yapmak, bir işi yapmakla görevli olmak, itina göstermek; ilgilenmek, başka bir şeyle ilgilenmeyip elindeki veya önündeki işle uğraşır olmak, yapılabilmesi bir şeye bağlı bulunmak, bir şeyi gözetmek, korumak, -e benzemek, bir şeyin farkına varmak ve özen göstermek..."² Hepsini kaldırıp bir taşa koyunuz. Varlığından haberdar olmaktır bakmak. Varlığına farkında bir bilinç geliştirmek, varlığını eli kalbinin üzerinde sevmek ve benimsemek, aidiyeti güçlendirmek; güçleştirmek yerine... Bakmakmış ne zor olan. Bakmakmış, görmek için... Ya da ciğersiz balıklar okyanusları dehlizlerine gömmek için. Bakmak bir seçim işi, görmek ya da gömmek için. Peki ya... Peki ya bakanlar? Kime, ne gözle bakarlar bakanlar?

Bakanlar? Bakmak, bakanlar...Bakarlar... Bir sen farklı gibi, bakar insanlar. Gözlerini kaçırırlarken, gizli gizli hep sana bakarlar. Hep sana mı bakarlar bilmem ama tek sen gibi bir sana bakar insanlar. Rikkatle baktıklarını zannederken inim inim inciterek bakarlar. Şifası hem elinde hem zehrinde olan organ gözdür ki iyileştiren de inciten de o'dur ve ancak inim inim incitmek için bakanlardır onlar. Gözüyle barikatlar, geçilmez yollar, aşılmaz duvarlar koyarken bakar, bakar onlar. Bir büyük günah sonu Tanrı seçmiş gibi bakar ve acıya acırlar. Niçin bakmasınlar? Her kişi en mutlu yaşamı kendinin süreceğini sanmaz mı? Her sanrı bir varsayıma dayanmaz mı? Peki sorum sana ey insan, kimdir sana Tanrı'nın verirken incitmediği olguya acı adını verip acıma kibrini veren? Kimdin ki sen? Farklı her bedeni ve nedeni parmağıyla gösteren mi? Parmağın kalıcı mı? Parmağın kalıcı bir acı mı? Bir başkasına yara yaptığın huzursuzluğu oymak için açtığın yerin değneği, yancısı mı? Parmağın mı oluşturan seni, sen mi parmağına kibirden oluşabilme kuvveti veren? Parmak kim? Parmaktan kaçınan kim? Parmakla gösteriyor olduğun kim? Kim, kim, kim? 'Kim'liksizler dünyasında 'kim'lerimizi ararken kimsesizler aynasında kim olacağız ki? Kim? Bakan, gören, görmek için bakan... Kim?

Ah! Ah olgun elmanın ham tarafı insanlar! Tuzsuz piştiniz, kapaksız mı kaynadınız? Sizlere verilen hangi "bahşedilmiş" sizindir, varıp imkansızlara almadıktan sonra! İştittiniz mi? İştittiniz mi, bilmem! Sizlere ne diyor Solon, hiç duydunuz mu? "Talih ne kadar güler yüz gösterirse göstereceğin, ömürlerinin son günü geçmeden insanlar mutlu saymamalı kendilerini; çünkü insan hayatı kararsız, deşikendir; ufacak bir eylem yüzünden bir halden bambaşka bir hale geçiverir³." Kılmamalı öyleyse... Kılmamalı

*Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, 4.Sınıf

¹ Tırnak içerisindeki kısım Pilli Bebek'in Bak şarkısının sözlerinden alınmıştır.

² Tırnak içerisindeki kısım Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlükten "bakmak" kelimesinin tanımlarından alınmıştır.

³ Bu söz Montaigne'in Denemeler kitabının "Mutluluk Üstüne" isimli denemesinden alınmıştır. (Montaigne, 2005)

son gün gelmeden, karar kılmamalı ve mutlu saymamalı. Kişi kendini fevkalade bütünlükte mutlu ve sıhhatli sanmamalı erkenden, saymamalı. Oysa ah, ne de çabuk karar kıldık tüm bedenimizin hatta yüzeyindeki uzuvların ve içerisindeki organların külliye bizimle olacağına! Sıhate ve bahtiyarlığa hep aşına olacağımıza! Ne garipti alışık olunandan bir başka böylesi! Düşünmeden ne mümkündü her şeyin yolunda gideceği ihtimali! İnsanlar olarak zaten alışıkındık alışmaya ve yine ömrümüzün son günü gelmeden zamansızca alışıkındık en mutlu günümüz sanmaya! Sağlıklı kalacağına, her uzvunun yolda yalnız bırakmayacağına inanmaya...

Sizler dostlarım, sizler... Yüzyıl 21 ve yüzyıl sonu 24 iken düşündünüz mü bir kere yahut yoktan az, birden çok, çok kere? Düşündünüz mü hiç? Eliniz, ayağınız sizin mi? Sizin mi emanet edilmiş eliniz, ayağınız, gözünüz ve bacaklarınızın sihri? Ya da nice organınız? Yahut aşamadığınız, aşılmamak için direnen engelleriniz... Kimdi, nelerdi onlar? Hiç bilinmedi... Bahçelerdeki çitleriniz, tarlanızdaki korkuluğunuz, balkonlarınızdaki demirleriniz, kayan zemin, zorlu yollar, aşılmayan karlı ovalar, yol vermeyen yol ver dağlar, zihninizin kafesi, etrafın bitmez sesi... Hangileri birtakım cesaretlerin kırılmasına öncülük ediyordu? Gücünüzün önüne çıkan eller ve engeller kimin eseri? Ya da en önemli soru engelleri engel haline getiren neydi? Çitlerin tahtadan yapıp ellerinizle kırılmayacak olması, korkuluğun fazlaca estetikten uzak oluşu, zeminlerin başınızı döndüren yeni hali, yolların yokuşlu olması mı? Biliyor musunuz, hiçbiri! Hem de hiçbiri! Ellerinizi demirden bir tahta keser makas olsa, korkuluğunuzu korkutacak korkunçlukta maskeler taksanız, ayağınızı kaydırmayacak paletlere sahip olsanız da engeller bedenimizde değil. Engeller sandığımızın çok daha derininde. Engellerin tamamı zihinlerimizin tam içinde! Engeli bahane makyajıyla süsleyen, allayıp pullayıp geçerli nedenler gelini eden zihinlerimizin içinde, evinde, yanında ve şaşmaz yöresinde. Engeller bizimle birlikte, bir başkasına ve başkalarının diyarına götürülmek ve sunulmak üzere, zihnimizde. En çok da hayatın bir takım olumsuzluklar getirdiği bireylere bakan gözlerimizin tam ardında. Onlara bakmak, yargılamak, ayırmak ve koparmak suretiyle işaret eden parmaklarımızın önünde. Hayatında hiç olumsuzluk tecrübe etmeyecek gibi yaşayan ve Solon'un sözünü dinlemekten özenle kaçınan şelf alanı geniş zihinlerimizin dar mahsullerinde! Ne kolay dökülüyor dilimizden bugünün sağlıklı bireyinin yarının engelli adayı olabileceği, zihinlerimiz bunu anlamaz, kavramazken. Nasıl da her organımızı, dişleri dökülen bir çocuğun henüz gelen dişleri gibi yenilenmek içinde ve eskimekten uzak zannederek, her uzvumuzu tutkuyla bize bağılıymışçasına sonsuza dek sağlıklı biçimde bize hizmet edeceğine inanıyoruz! Ne insanca düşünceler ama! Ne insanca sanılara kapılıyoruz! Hayatın bilinmezliğine niçin, niçin inanmıyor ve inanmayı yadsır şekilde yaklaşıyoruz? Öyle ki hayatımız henüz yaşanmamış olandır, uzuvlarımız bizden ayrılana dek hiç bizim olmayandır! Yahut bir gün emanetin toprakla teslim alınacak olanı? Her an kalktı kalkacak gözü kapıda misafirimiz sağlığımız bedeninin. Fakat öyle düşünmüyoruz değil mi? Empati kurmuyor kuramıyoruz, sağlıklı bir şekilde bedeninden kalkmış gitmiş misafirsizin yaşamıyla. Empati ne derin uzaklık değil mi? Ve ne derin yakınlık, evinde gibi hissetmek için. Yaratılışından mağrur homo sapiens için empati ne el bir sözcük ve her tümcenin bilinmez sözü! Engelli bireyin duyulmaz sazi, sözü. Duymaz dinlemek için kimse onu, olmaz sözünün kişi gözünde empatisi azı, özü...

Olmazsa olmazlarımız... Olmazsa olamayacaklarımız... Olmazsa olmaz deyince neyi tasavvur ediyorsunuz? Evlatlarınızı, anne-babanızı, evinizi, işinizi... Peki ya sağlıkla sahip olduğunuz ve bir çeşit kaybını- yahut eksikliğini henüz hissetmediğiniz bedeninizin parçalarını düşünüyor musunuz? Onlara dokunuyor ve soruyor musunuz? Bir gün yok olursan ben kim olacağım? Varlığınla kimim? Ve yokluğunda ne yapıyor olacağım? Bedeninizin bütünlük içerisindeki parçaları... Bir et bebek gibi ayrılmaya mümkün ve müsait et, kemik parçaları... Bir gün yok olsalar? Yok olsalar geçmek karşısına aynanın neye benzerdi, kim olurdu? Peki bu uzuvların yokluğuyla hemhal olanlar ne yapmakta ve nasıl yaşamaktadırlar? Yaşamda niçin, neye ihtiyaç duyarlar? Sevilmeye, anlaşılmaya ve belki varlığını kabul etmek için bakan, anlayan göz ya da gözlere... Fikrimce bu müthiş farkındalığın muhtevasında değiliz fakat farkına varmadığımız nice değerlerin bir anlık saadeti için, tüm yaşam bahtiyarlığımızı bu kısacık bir an için, serebilecek bireyler var. Bizler farkına varmazken...

Peki siz bu coğrafyada insan oldunuz mu hiç? Siz, yine sizi siz yapan her şey bakımından, toplum tarafınca engellendiniz mi hiç? Bu topraklarda üzüldünüz mü, süzüldünüz mü, göz önünde eğildiniz mi, söz önünde ezildiniz mi? Siz hiç engelli biri gibi hissettiniz mi? Yahut engellenmiş biri gibi? Bir

adınız yokken bin adınız var mıydı insanların taktığı? Kalbi kırılmış, canı sıkılmış, yüzü düşürülmüş, üzülmüş ve belki umudu düşürülmüş yerine çolak mıydı adınız, topal mı? Sakat mı, özürlü mü? Neyden özürlü dostlar, sizden mi? Size özür borçlu biri gibi, kendi yaşadığı zorluktan size özür borçlu gibi! Topal, çolak, özürlü, sakat... Hakaret gibi mi geliyor tüm bunlar? Ne yazık tüm bunlar yaşamda, insanımızın gafletli dilinde var! Ne yazık ki her geçen günü takviminde barındıran her yıl engelli bireylerimiz mobbinge, zorbalığa ve şiddete maruz kalırken, zihinsel ve bedensel zafiyetlerinden ötürü kendilerine kullanabilecek ve istismar edilebilecek bir pay çıkararak kötücül bireyler de kanserli hücre hızıyla türüyor. İyi insan olmanın övünülecek bir nitelik haline geldiği yüzyılımızda masum insanların kolayca karşılaşmadığı zorbalıklar engelli bireylerimizin sıklıkla yaşadığı sorunlar ve ayrımcılıklar kader halini alıyor. Üstelik bu kadar fatalist bir yanılgıyı da doğuruyor. Bir şekilde Tanrı'ya ve evrene inanan bir bireyin, evrenden ve Tanrı'dan geldiğine inandığı kaderi, nasıl oluyor da bir başkasına damgalarla kendi yazıyor olduğu kaderci bir sanrı doğuruyor. Birini yargılamak, engelli bireyi damgalamak tanrısal bir bakış açısından kahraman bakış açısına emirler yağdırmaya ve olduğu yere sıkıştırmaya benziyor, açık bir denizde evi yalnız dalgalar olan bir balığı solungaçsız bırakmaya... Onu kendi haline bile değil, olmadığı haline bırakmaya... Balıklar demişken, okyanusların dünyasına da bakmalı. Değil mi ki balığın da büyüğü, küçüğü; kaçı, kovalayanı, köpeği ve yalnız balığı olan var. İşte öyle... Büyük balığın küçük balığı yediği denizin karalarında; sağlıklı birey birtakım nedenlerle olağan sağlığından olmuş ve konfor alanından uzaklaşmış bireye karşılık veremeyeceğine inandığı, narsist gücünü yönelttiği zafer ve kıyas nesnesi olarak görüyor. Kendi için gördüğü zafer ve kıyas nesnesi oluşumunu yani olağan sağlığından olmuş engelli bireyi; toplumda bakışıyla, sözüyle ve gölgesiyle toplumdan alıp bakmamak umudu eylemiyle en uzağa koyuyor, bakışlara bir daha gelmemesi umuduyla! Bu umut Hitler ruhuyla sezindiğimiz farklılıklar bir tehlikeymişçesine algılanarak o tehlikenin konfor alanını yitirmiş bireylere karşı birer gestapo kesilmemize yol açıyor. Ve bundandır ki engelli bireylere her sazımız, sözümüz damgadan akan elin işleyicisi Mengele etkisi yaratıyor, yahut bir damganın imzası. İyilikle yapılan bir eylem, şefkatle söylenmiş bir söz bile damgadan akar oluyor sanki, öyle alışıl gelmiş. Fakat herkesi nasıl dahil edebilirim farklılık ve şefkat gestapolarına. Bazılarımız sözde renk körleri yararına farklılıkları bile tüketiyor inadına! Üniversiteler açıyor ve başarıya giden rampalı merdivenler de yapıyor, beton da atıyor yarısına! Kabartmalı şeritler üzerine araç daha koyuyor kimimiz, Casper olmaya antrenman yaptırır gibi! Bankamatikler koyuyorlar basamaklı, para kendini mıknaş gibi çekip engelli bireylerimizin cebine rüzgar gibi esip girecek gibi! Asansörler koyuyorlar engelli bireylerimiz için yük taşımaktan bozulan ve henüz onların daha hiç binmediği asansörler... En keyifli televizyon programlarını yapıyorlar yalnız gülmek, en iyi kulaklara sahip bireylerin hakkı gibi! O zaman kırmızı başlıklı kızın ninesini yiyen kurt o koca kulaklı kurt en çok gülen olmaz mı? İşte böyle bir çelişki. Çelişki içinde öyle uyumlu ki görünür, bilinir değil. Engelli bireylerimiz için hepsi öyle atılmış ama yankılanmamış sessiz çığlıklar ki, yapabileceklerimizi bu kadar sanıyor ve yerimizde sayıyor. Engelli bireylerimiz için bi şey yapmayı bırakınız neredeyse kötülük yapmadığımız için övüneceğimiz konuma geliyor ve getiriliyor körlük altın çağında. Namusun cinsellikle ilgisi konuşulmaktan, onur ve ahlakla ilişkisini yani sözcüğün özünü unutuyoruz. Düzgün ve namuslu kişi olmanın ender bulunduğu kitle psikolojili halkta. Ve zaten düzgün adam(kişi) olmak ne çelişkili değil mi, namuslu adam olmak bu yüzyılda. Oysa Dostoyevski demiyor muydu "Evet, belki namuslu bir insansın, ama namuslu bir insanım diye övünülür mü hiç? Herkes namuslu olmak zorunda değil midir⁴?"

Ne yazıktır ki spontane tasarlanmış tüm engeller engelli bireylerimiz için... Gerek anlaşılması gerek aşılması gerek savaşılmaması için. Ve ne tesadüftür ki engelleri koyanlardır en çok da engellerin aşılması için olduğunu söyleyerek, tüm engellerin sebebi engelli bireylermişçesine bir başlarına aşmalarını bekleyen. Oysa engelli bireylerimiz değil sizin yaşantınızın kışkancı, siz yalnızca sizin yaşadığınız gibi yaşamadığına ve farklı oluşuna öfkelendiğiniz bireyin zorlayıcı yaşantısına zorluk ve travmatik bir yara. Ve engeline engel. Çivi her zaman çiviye sökmeyi bırakıp güvenin örselemeyi bırakıp vicdanınıza.

Belki sahi engeller gerçektir ve belki de bizim zihinlerimizdir engelli olan, gökkuşağındaki renkleri görünce siyaha sarılan. Öyleyse isterim o siyaha haykırılım. İsterim o siyahta haykırılım ve de

⁴ Bu söz Dostoyevski'nin Suç ve Ceza kitabından alınmıştır. (Dostoyevski, 2006)

bastıralım “Engelim olma, engele engel olacak elim ol! Beni erişebilir yapan ol” diye sonsuzlara. Ellerim varsa da elim ol çünkü eller yaşantıdır. Eller ilişkiyi başlatandır. Eller şefkatin yuvasıdır öyle ki teslim etmeyiz onları öylece kolay birilerine. Bırakmayacağına inandığımız, bir hayal kırıklığı deneyimlemeyeceğimiz eller tutmak isteriz. Çocukken herkesin elini tutmaz, her elden şeker almaz; yetişkinen her sevgilinin elini benimsemeyiz her dostun eliyle ayağa kalkmayız. Eller kabuldür, bakmak gibi. Engele engel olacak elim ol demek, beni kabul et ve farklılığımı şefkatinle okşa demektir. Adımlarımın varmadığı yere yüreğinle eriştir demektir. Engelli bireylerimize el olabilmek ve yüreğimizle eriştirebilmek umuduyla sonsuzlara...

Haydi gelin sonsuzlara bağırdığımız yerden, sizleri bir engelli bireyin bedenine, ruhuna ve gündelik hayatına götüreyim. Ziyaretimizin ayrımcılık ve elem dolu olabileceğini atlamayarak empati kemerlerinizi takmayı unutmayın, zira yollarımız fena halde engebeli olacak!

Bedenindeyim senin, bedeninin şimdi benim... İşte ben gözünden bedenin:

Zihin karıncalanması... Uykusuz, uykudan yorgun ve hep uykulu. Fıtratından toprak, su değil kibir akan homo sapiensin şefkatli yardımına zaman zaman aç. Aç olduğu zaten alçak gönüllükten uzak... İstemekten ve ihtiyaçtan yorgun, bir yanı hep kırgın ve yük olmak kaygısıyla kendine dargın...

Karıncalanmalar... Karıncalanmalar sahi. Gerçek karıncalardan çok ıraklar. İhtiyacı olan yalnız kendi bile değil neye ihtiyaç varsa onda olmayan. Ve başkasında hiç mümkün olmayan...

Düş belirsizliği içerisinde yorgun bir hancı... Yorgunluğu hep kendinden fazla acı... Acı mı? Dumani üstünde geçmek bilmez sancı...

Gün 24 saat değil muvakkit bilir bir de hemdem elem çeken bilir. Can bile 3 harfli yaşamdan kısa kelime, 9 kere değil ha desen çıkacak kelime...

Yollar mı? Yollar herkesin ama daha çok herkesin. Düzgün yürüyebildiği sanısında olan herkesin. Tanrı tarafınca yürümenin tek bir yolu, yönü varmış gibi herkesin. “Ah şu bacaklar engelim olmasa bu yollar öyle güzel yaşanır ki!” diyen herkesin! Her gün daha çok yaşayan, zihnindeki karıncalanmalara rağmen gülümseyen, düş belirsizliğini ezip geçen, zamanı izafiyetle yenen ve tüm yolları tırnaklarıyla tırmanan, umut eden, yeniden başlayan, önüne engeller koymaya çalışanı bertaraf eden, çocuğu olan, üniversiteye başlayan, yasından doğan, travmasıyla büyüyen, zorluklara meydan okuyan, engeline geniş göğsünü gererek hayatı seven, nefes almayı yeni bir umut sayan, korkmaktan utanmayan, kendine sarılan, insan olduğunu anımsayan, müstesna duygular yaşayan, doğuran, doğurulan, doğrulan, doyuran, dokunan, hedefe varmayan mızrağı utandıran⁵, yaşadıkça doğan, doğdukça yaşayan ve yaşatan, var olmasıyla var olmayı kıymetlendiren, şefkat gösteren, şefkat gösterilen, seven, sevilen ve bu dünyanın toprağını coşkuyla öpen, yere ve göğe tutunan herkesin! Yani sizin! Düşlediğiniz yaşam sizlere armağan olsun! Bizler zaten bilinçsiz farkındaliksızlar dünyasının köşe başlarıyız! Hayatınız sizlere binlerce kez armağan olsun! Hayatın gülen, saran, okşayan ve gözetten yanları hep sizinle olsun!

Üniversitelerimiz, okullarımız, hastanelerimiz, yollarımız ve nice yaşam koşulları sizi yormasın, yıldırmasın yaşam uğruna yanan alevlerimiz sizin yaşam ateşinizi harlasın! Eviniz, mahalleniz, okulunuz kollar açsın size, engelsiz yollarda yürürken sırtınızı okşayacak. Kalmasın hastanesi, üniversitesi, kalmasın destek vermeyeni. Kalmasın engeliz yaşantılar, çoğalsın engelsiz yaşantılar! Çünkü böyle bilinsin ki engel biziz, engel zihnimiz; engel esirgeyen gözümüz, örseleyen kulağımız ve uzanmayan kollarımız! Üstelik yalnız engelimiz bacaklarımız, kollarımız, bedenimizin kulağı, gözü, görünür herhangi bir yeri değil. Engel zihinlerimizin görmediği önyargılardan içre, derinlerde. O zihinsel pergeli engelimizi aşmak, kırmak, yıkmak, çevirmek ve dönüştürmek avuçlarımız içinde. Elini kalbine götürüp “insan olmanın” mühimliğini ve biricikliğini hissetmenin vaktinde. Çünkü insan olmak vahşi doğada yaşamda kalmaya çalışan bir gelincik gibi bir başkasını parçalamaktan, dağıtmaktan ırakta. İnsan olmak bir çocuğun önüne düşen bir taşı kaldırmakta, yavru bir kediye süt vermekte, bir bebeğin sırtını okşamakta, korkmuş birini sakinleştirmekte, üzgün bir dosta omuz

⁵ Bu söz Necip Fazıl Kısakürek'in “Utansın” şiirinden alınmıştır.

olmakta, küskün gönülleri yumuŖatmakta, kanamıŖ bir yarayı incitmekten rkmekte, engelli bireylerimizin yaŖamlarına engel olmadan yardımcı olmakta ve o zihinlerimizin engelleri aŖarak zorlukları birlikte ggslemek ve yıkmak arzusunda. Ve Ŗimdi onları birer birer yıkma zamanıdır. Daima yaŖam sevinci ve ihtirasıyla var olun!